

Una cuestión previa:
¿Qué es eso de "bat bidar"?

"Arelano" hace ido por el foro, y no vuelve.

Dijonos que pudiera citar un curioso "bat bidar" de quien él se sabía que nunca llegó a poder hablar corriamente en euskera.

Yo le invitó a que nos dijese en estas columnas, o en las de *Bizkaiala*, o en las de *Nacionalista*, si lo prefería, dónde, cuándo y cómo había escrito Arana-Goiri—que es a quien "Arelano" se refería—ese curioso "bat bidar".

"Arelano" no ha tenido la atención de contestarme. Y lo siento, porque así me da motivo a suponer, a sospechar, que su afirmación no fue cierta.

Es, pues, necesario, que antes de seguir adelante nos diga "Arelano" dónde, cuándo y cómo dijo Arana-Goiri ese curioso "bat bidar"; para que podamos creerle y darle beliegancia en una discusión seria, como corresponde a hombres sinceros que luchan y se afanan por buscar la verdad.

Y si no lo dijo, diga que no dijo; y que lo que él quiso decir que Arana-Goiri dijo no es ese curioso "bat bidar", sino aquel "Eta beste bidaf bat etori zan, eta lotan aufkitu euzan". Confiese noblemente su error y diga que no fué "bat bidar", sino "eta beste bidaf bat etori zan"; y que este "eta beste bidaf bat" es el que, a su juicio, naturalmente, es una falta tan garrasal como para desacreditar a cualquier euzkerólogo, que queda además y de antemano desacreditado, porque "nunca llegó a poder hablar corriamente en euskera".

Como yo no tengo prisa por defender esta frase de Arana-Goiri, porque su prestigio euzkerológico no peligrará, ni su caída es demasiado inminente, me voy a permitir esperar otra semana a ver si "Arelano" se digna contestar a esta cuestión previa que le tengo planteada.

Ahora bien; en el interin, invito a todos los demás impugnadores de "eta beste bidaf bat etori zan"—puesto que me consta que los hay y en un tiempo hicieron arma de ese terrible gafazo y de otros de igual fuerza para desacreditar la figura gloriosa del maestro—que vengan a estas columnas a exponer noblemente, generosamente y con el sólo y decidido propósito de buscar la verdad, cuáles son las razones en que se fundan.

Y a los que quieran saber las más en favor de la frase de Arana-Goiri, les pido me esperen otra semana—hasta aclarar la cuestión previa de "Arelano"—, puesto que yo he de hablar por mi cuenta, aunque nadie salga a la palestra, porque tengo clavada esta espina desde aquel tiempo en que se pretendió hacer uso de ésta y otras miserias para desvirtuar la gran obra del coloso de Abando. Y desde entonces he pensado mucho en este *eta beste bidaf bat etori zan, eta lotan aufkitu euzan*.

AMANDAÑO.

ERI JETATIK

JOSU BAKALDUN

Aizkide batek, bere etxian Josu Bakalduna, autetsi gura-daula, auteskundian esan biaf diranak euzkeraz esatia gura-daula esan daust, eta neuk euzkerutako agindu daust.

Zorijonez, lendik eginda neu kazan, neuk bi artzintetik egin neban neur etxian... eta euzkeraz.

Iru gauza dira esan oi-diranak: "Aguia", "Itxelikixuna" ta "Eskintza".

Ona emen irurak:

AGURA

Erdi, Josu-Kisto, geure Jaun mañiol, la zeure Ama deunarekin iketu egia euskintzen dautzun etxe apal au.

Gauz aibestek egozen zabela, geuk pozik geure etxion artu a bertan herrikiko eukiko gaugu. Ona gustiok batzaldu garala Zen abertzaleko.

Geure ondun bixi zailea, geure zori-aftekua txan zatela, jaunoi, gura do: geure poz-aldi jetan eta geure ifun-aldi jetan; geure aberastasunaz ta geure txirotasunaz; bai goi-aldiari, gauz gauz a bai be-alderi jasten ba-gara.

Argiñu egiskuzu geure ezpazetan, zaindu gaxizuz galtzorietan; jabon gaxizuz ziltzaldejetan; zuzendu-gaxizuz geure erabakietan; eta batez-be sutau gaxizuz beti Zeure matasunaz.

Zeuganatu gaxizuz, jaunoi, geruago ta geyago, geruago ta kistaf obiak eta zinduaguak geu egifik.

Ez alendu gugandik zeure begiok geure biztaldijan, eta ofukiz begiratu galkezuz geure eri-jotzalidjan.

Bixi zate gurekin eta bixi galezan gu Zurekin, Zeu Jauna ta gu otsenak ixanik. Zuk aginduten eta guk zeure lagia betetan, Zeuri lotsa ta bildur deunak, bai batez-be mafasun aundi, gauza gusitien gauekua ixanik, geure etxion obenik bapez etzagota.

Ekafe Zurekin egikixun onetaria Donokian dagozun geure senidiak.

Geure senideren bat Garbitokian ba-dago, azkuan egixu ofizate areatik.

Geutafan bat obendu eta zeure eska-ba-dago, efukiz uafe beragaz ta zeuganatu egixu.

Onetsi egizuz emen gagozan etxe-kuak eta nizkidio.

Jaunoi, ezkara Zu geure etxera safteko dunak. Baña eunburbarenera juan zintzazanori ta Miren Matalarenian bixi-iztan zintzazanori, saftu ta bixi-zafe emen beti, bata bestiarenei ugongo, etxe onetari Donokian dauzunera igaroko garanartian. Olan-ixe.

ITXEIKIGUNA

Josu'ren Bijotza etxe onetarako Bakalduna autetsi dogu. Iofa zul'en Bakalduna! Judafak egotzi eben, baña geuk autetsi dogu.

Josu'ren Bijotza sendi onen Bakalduna da.

Matasunezko Bakalduna, ez bildufe-kuak.

Egin befe, ba, beti etxe onetan Josu'ren Bijotzak gura ta aginduko dauna. Ziñetsi daigun Berak gura dauna, Berak irakasten dausuna. Oldotzu, ja-kin, iraku ixa itz-egin daigun Berak gura dauna.

Maile-dagun Berak mañe dauna ta goñotau daigun Berak goñotau dauna. Egikixunak, ekandubak, arazuak, izketak, alzikidak, kiroak, janzikak-eta sendi onen gusitja Josu-Kisto gure fauna'ren lagi-pekuia ixa biafrak da beti.

Sendi onetan batez-be alegindu biaf gara obenik ez egiten, Josu-Kisto ta bere gauzak, batezpe bere Doibatza Doipuruba maetan, eta kistaf onen traktsiua bestial emoten.

Ezezioñ be Josu-Kist. emen, bere aifian, egindo danaren zer-esa-nik. Geure gupenak eta geure mafasuna afituteko ta bere aintzarako baka-kuak imini dogu emen, ez geure xafotia-egifik ikusteko.

Bera geure Bakalduna da, Bera geure Afea da. Guk Bera autetsi biafran gauz. Bere ixena donetsi bedi beti, donokian lez, gure aition be.

Ela gusti au obeto egifeko, gogoz ta bijotzez geure buruba Josu gure Jaun eta Jaunba kafar eskini dagitsogun orain:

(Eta ugongo datofan ESKINTZEA, etzi argifalduko dogu, gaufko luzegiñu gara-ta, Ordurarte, ba, aguf euzkel-dun garbixaliak).

JADAÑKA

(Euzkeltzale-Bazkuna'ku)

MANARI

ERI JOTZAK

Egun gitxiko gelxo bat ondoren, Ionen 13'an Almansa'n il za Bustintza'taf Paulin abade jauna. "Kirkino" zanaren analia zan, eta Albacete'ko jaupalburu urte askoan izan da. Euzkeltzale zintzu zan. Efi-onetara (bere jayotefira) eforten zanian, bere atsegiñ guztia euzkera ederian itz-egiten izaten eban; maite eban eta. Euzkeltzale onetan be, nozipeñ idatzent eban. Jaunak zeruan euki begi. Otoitz dagi mun here gogo-aldez.

Eleizakuak artuta, igaro dan eguen gabian Il za Goltifat Eusebi gizona, 44 urtegas. Goiti'af Eusebi abertzale zintzu beti izan da; anteskundia izaten ziranbe, Abertzaleen alde zintzo a adoretsu Jokatzen eban. Itxi dituztan umetxan be, euzkeldi-izten poltak da-bez. Abertzale osukue izan da. Geixox batzen ondoren Jaunaganatu da gizaja. Eze eriotziaz tamalik asko ditzan da. Zeruan euki begi Jaunak.

Bafenetxetza'taf Efamone alargunari, gunezta enparau sendi guztiajari ase-

kabian laguntzen deutsogu. Gorputaren obiratza lagun askogaz egin zan.

JUAN-ETOÑI

—Bilbo'tik etori ziran Usaola'tar Martiñe ta Uriarte'tar Pantzeske.

—Dima'tik, Gorospe'taf Jone.

—Abadino'n egun batzuk igarota, lengo astian etxeratu zan Arinda'taf Salome.

—Zaldibar'era juan zan Kaltzada'taf Saturnine.

EDURA

Aste-egeten edufa ugeri jausi da.

Atx-mendijk, eduritz galantakaz ikus-gari dagoz; edef-edef emoten dabe ta.

Afanatz galurian, edufak kana ta erdi sendoera ei-daukoz. Eduf arteko jolas politik egiten aibat lagun ibili dira emean.

Etxe-autian aldi luzia igazifa be, ez gehan ezer ikusi.

Azkenetako agintzaldunak urion bixi-ixaten itxi ezaz sakabanatu ziran, eta beste barik amaitu zan.

Arik urto batzuetar, Manzanero asto gaman, bafa atzerantz jezafita irudijanez, asto bustana ondo ikusi guraz agertu zan, bafa egunki be ez eban igazi. Uri ziaf' igaro baño ez.

Jazokoa oneik, Gazteiz'enioz irakasliari edestuta ez dauste sinistu gura ixan.

Bafa neuk ikusi ta ikusi ebezanai entzunikuak dira.

Kokua ba, beti ixa dira, ta uste baño geyago ta edonun, orain be bai-dira ta urengau be ixango dira.

TABIRATARIA

AREATZA (VILLARO)

EUZKEL IXENA

Honen 17'an ugutzau eben Zufiria'taf Josu'ren alabatzu bat Miren Te-rezuelo euzkel ixena ezaiz.

Zorionak sutsunak artu bediez al-amotak. Ori da erakustea Josu, egipenak baiarri doguz beste guztiyak aixaek doroaz.

MERKATUA

Egualdian antzera otz dabil aspalditxuan eta bere, iru lau egazti, bost edo sei otzara artuarekin eta afautzak; onek ugaritxu dabiz amaiak erlian amabikoa.

EGUALDI GOGORIA

Aspalditxuan ura ta ura izan dogu, bafa egunkaz edufa bere sendotxu dogu.

Ainbat artalde jatzi dira beruntz edufonei igesak lurtomenak aurkitzen, eta gari dira artzañok egualdiokaz, ARATOSTIKA

Esan ginko egunotako zorakeriak iri dala, eta koko-mafoiak agertu be.

Selosoria asafe zañ karatulak emakutxu dabel berri saldua. Ezenkian ba zera jazoko yatzun igezkoak ondin al-dian darabiez da? Trukatzeko ordutu etoñi artian itxon; iye iye ointxe lafi ibili dira bafa Sanchez Guerra'k pofoz denei.

ARTZANAK

Eguazun eta eguenian, edufaren ige-tes, artalde edefik asko igaro zan Durango alderantz. Artzaiñ gizazkia.

MANARIKO.

MAZANERO IGARRLIA

Mazabiñi katua ezagutu eben azeñetik koko askotuxa, ta ziranak be koko-ko-kuak ixan ziran afeñ, afeñkero, barazki-soloketan inarduten asi ziralak edo koko ixatia galdu, zabar tu, Txina'ra juan ziran Belgunduri afaikoz bafio be euren burubak zolijago egin ebezenean be bai ixa dira.

ONETARIKO

Ondarik bat, eta Durango-aldean osoñik entzutetsuena artu ebana idaz-kun buruan ixentzen dogun ixenduna, "Manzanañor Igarria".

IGARLETA

Eguazun eta eguenian, edufaren ige-tes, artalde edefik asko igaro zan Durango alderantz. Artzaiñ gizazkia.

EGUNEKUA

MATXASUNAK

Doipuruan omenez elizkizun edefak egin ziran igandearen gure txadon-nagusian.

URTERO BEZELA

Lengoañko gizon eredunak zan batzafar-ko izentzuan zan Karatxenbeitia.

ELIZKIZUNAK

Doipuruan omenez elizkizun edefak egin ziran igandearen gure txadon-nagusian.

URTERO BEZELA

Lengoañko gizon eredunak zan batzafar-ko izentzuan zan Karatxenbeitia.

ELIZKIZUNAK

Doipuruan omenez elizkizun edefak egin ziran igandearen gure txadon-nagusian.

URTERO BEZELA

Lengoañko gizon eredunak zan batzafar-ko izentzuan zan Karatxenbeitia.

ELIZKIZUNAK

Doipuruan omenez elizkizun edefak egin ziran igandearen gure txadon-nagusian.

URTERO BEZELA

Lengoañko gizon eredunak zan batzafar-ko izentzuan zan Karatxenbeitia.

ELIZKIZUNAK

Doipuruan omenez elizkizun edefak egin ziran igandearen gure txadon-nagusian.

URTERO BEZELA

Lengoañko gizon eredunak zan batzafar-ko izentzuan zan Karatxenbeitia.

ELIZKIZUNAK

Doipuruan omenez elizkizun edefak egin ziran igandearen gure txadon-nagusian.